

4. Додин Е. В. Нетарифное регулирование в таможенной практике Украины / Додин Е. В. Митна справа. – 1999. – № 2. – С. 29.
5. Заключный акт, утілюючий результати Уругвайського раунду багатосторонніх торговельних переговорів, Маракеш 15.04.1994 р. // Офіційний вісник України від 12.11.2010. – 2010. – № 84. – С. 295. – Ст. 2989.
6. Пресняков Ю. В. Современная зарубежная практика регулирования внешней торговли: таможенный аспект / Пресняков Ю. В. – М.: РИО РТА, 1996. – 100 с. – С. 16–19.
7. IFM. Issues and Developments in International Trade Policy. Washington, 1998.
8. Yeats A. J. Trade Barriers facing Developing Countries. Institute for International Economic Studies. University of Stockholm, 1978. – P. 149–183.
9. Protectionism and Structural Adjustment in the World Economy: Rep. by the UNCTAD Secretariat. TD/B/888/UN.Conf.On trade and Development, Geneva, – N.Y.: UN, 1982.
10. Protectionism and Structural Adjustment “Non-tariff barriers affecting the Trade of developing countries and transparency in world trading conditions: the inventory of non-tariff barriers”: Rep. by the UNCTAD Secretariat. February 1983/UNCTAD TD/B/940
11. GAAT. Activities in 1973, Geneva. 1974. DISD, 9 suppl., GATT, Focus, February 1982.
12. Quantification of Non-Tariff Measures, UNCTAD, Geneva, 2002.
13. Каганова В.М. Роль антидемпингового регулирования в современной международной торговле: автореф. дис. канд. экон. наук: 08.00.14. - М.: ГУУ, 2008.
14. Трошкина Т.Н. Практика нетарифного регулирования в США: развитие организационно-правовых основ // Право. Журнал высшей школы экономики. - 2009. - №6. - С. 61-70.
15. Министерство экономического развития Российской Федерации. Портал Внешнеэкономической информации. Аналитический обзор «О мерах, принимаемых в США по защите внутреннего рынка и поддержке национальных экспортеров, и результатах их реализации (включая меры таможенно-тарифного и нетарифного регулирования) / [Электронный ресурс]. - Режим доступа: ved.gov.ru/exportcountries/us/us_market/us_pract_access/, 2012.
16. Трошкина Т.Н. Нетарифные меры в системе государственного регулирования международной торговли (на примере развитых стран). - М.: Центр публично-правовых исследований, 2010.
17. Key Statistics and Trends in Trade Policy / United Nations Conference on Trade and Development: Trade Analysis Branch, Division on International Trade in Goods and Services, and Commodities. – Geneva, 2013. – 28 p.
18. I-TIP Goods: Integrated analysis and retrieval of notified non-tariff measures [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://i-tip.wto.org/goods/default.aspx?language=en>.
19. Wilke M. Tuna labelling and the WTO: How safe is «dolphin-safe»? / M. Wilke // Bridges Trade BioRes Review. – 2012. – Volume 6. No. 2 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ictsd.org/i/news/bioresreview/135695>.
20. Eighteen Annual Review of the Implementation and Operation of the TBT Agreement (G/TBT/33) / The WTO Committee on Technical Barriers to Trade. – 2013. – 26 p.
21. Evolution of the international trading system and its trends from a development perspective (Trade and Development Board Fifty-ninth session) / UNCTAD secretariat. – Geneva, 2012. – 25 p.

УДК 332.14 : 330.146

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ФОРМУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СУСПІЛЬСТВА НА ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНОМУ ТА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНЯХ.

Дюндін В. Д., к.е.н., в.о. доцента Херсонської філії Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова, м.Херсон (Україна)

Дюндін В. Д. Напрями вдосконалення системи формування інтелектуального потенціалу суспільства на загальнодержавному та регіональному рівнях.

В статті показано мета регіонального управління формуванням інтелектуального потенціалу як забезпечення сприятливих умов для збалансованого розвитку сфери освіти відповідно до потреб особистості, економіки і соціального розвитку регіону; охарактеризовано наявні суб'єкти управління підготовкою кадрів на регіональному рівні; розглянуто основні принципи, яких необхідно дотримуватись при розробці регіональної системи управління розвитком вищої освіти; сформульовано цілі і завдання, яким повинна відповідати система управління розвитком вищої освіти, показано необхідність визначення її структури та способів взаємодії складових частин; запропоновано модель регіональної системи управління розвитком освітньої галузі на базі системного підходу до аналізу поставленої проблеми; охарактеризовано вимоги до сучасної системи статистики освітньої галузі України та її недоліки; проаналізовано зв'язок загальноукраїнських проблем формування інтелектуального потенціалу з рішеннями їх на регіональному рівні, та на цій основі показано авторський погляд щодо шляхів вдосконалення системи формування інтелектуального потенціалу суспільства на загальнодержавному та регіональному рівнях.

Ключові слова: інтелектуальний потенціал, система освіти, статистична інформація, освітня галузь, концепція управління, ринок праці.

Дюндін В. Д. Направления усовершенствования системы формирования интеллектуального потенциала общества на общегосударственном и региональном уровнях.

В статье показана цель регионального управления формированием интеллектуального потенциала как обеспечение благоприятных условий для сбалансированного развития сферы образования согласно нуждам личности, экономики и социального развития региона; охарактеризованы имеющиеся субъекты управления подготовкой кадров на региональном уровне; рассмотрены основные принципы, которых необходимо придерживаться при разработке региональной системы управления развитием высшего образования; сформулированы цели и задачи, которым должна отвечать система управления развитием высшего образования, показана необходимость определения ее структуры и способов взаимодействия составных частей системы управления; предложена модель региональной системы управления развитием образовательной отрасли на базе системного подхода к анализу поставленной проблемы; охарактеризованы требования к современной системе статистики образовательной сферы Украины и ее недостатки; проанализирована связь общеукраинских проблем формирования интеллектуального потенциала с решением их на региональном уровне, и на этой основе показан авторский взгляд относительно путей усовершенствования системы формирования интеллектуального потенциала общества на общегосударственном и региональном уровнях.

Ключевые слова: интеллектуальный потенциал, система образования, статистическая информация, образовательная отрасль, концепция управления, рынок труда.

Dyundin V. Improvements to the system of the intellectual potential formation of the society at the national and regional levels.

In the article shows the purpose of the regional management of development of intellectual potential as providing favorable conditions for the

balanced development of education according to the needs of the individual, economic and social development of the region; characterized by existing entities management training at the regional level; describes the main principles that should be followed when developing a regional management system development higher education; goals and objectives that must be met by the development management system of higher education, the necessity of determining its structure and ways of interaction of the component parts of the control system; the proposed model of the regional system of management of development of the education sector on the basis of by approach to the analysis of the problem; characterized demands on state statistics system educational sector of Ukraine and its weaknesses; analyzes the relationship nationwide problems of formation of the intellectual potential with the decision on their regional level, and on this basis shows the author's opinion on ways to improve the system of formation of the intellectual potential of the society at the national and regional levels.

Keywords: intellectual capacity, education system, statistical information, educational sector, the concept of management, the labour market.

Постановка проблеми. Вдосконалення системи формування інтелектуального потенціалу - це загальносвітова проблема, що визначається змінами, що відбуваються в рамках кожної країни на базі трансформації її економіки, а також із процесами взаємодії й гармонізації в рамках інтеграційних процесів.

Зближення України із країнами ЄС веде до необхідності погоджених дій у досягненні високого рівня інтелектуального капіталу, що здатний забезпечити відповідні темпи економічного розвитку в рамках міжнародного поділу праці, а також забезпечення потреб у фахівцях різного профілю на регіональному рівні. Необхідність вдосконалення системи формування інтелектуального потенціалу суспільства викликана, насамперед, ринковою трансформацією національної економіки, яка поставила перед системою освіти нові завдання, суттєво змінила принципи її діяльності.

В контексті глобалізації світової економіки і побудови постіндустріального інформаційного простору існуюча в країні система освіти та її функції не можуть залишатись незмінними і потребують відповідної трансформації.

Дискусійний характер існуючих пропозицій щодо вирішення освітніх проблем на регіональному та загальнодержавному рівнях, а також практична відсутність наукових досліджень, присвячених регіональному аспекту формування та використання інтелектуального потенціалу, обумовлюють актуальність обраної теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Пошуку теоретичних і практичних підходів до розв'язання названих, як і багатьох інших проблем, присвячено численні роботи вітчизняних і зарубіжних учених. Серед зарубіжних наукових праць з теорії людського та інтелектуального капіталу можна виділити роботи Бекера Г., Бен-Порета І., Блуага М., Брукінга Є., Бьюзена Т., Денисова Е., Мінса Г., Морісона Д., Нельсона Р., Слівотські А., Туроу Л., Шнайдера Д., Шульца Т. та інших.

Питання управління інтелектуальним капіталом, проблеми його оцінювання та виявлення структурних компонентів розглядаються у працях відомих учених Гриньової В., Едвінсона Л., Кендюхова О., Козирєва А., Колота А., Прусакі Л., Рооса І., Стюарта Т., Чухна А. тощо.

Економічна ефективність функціонування освіти досліджувалася в працях Богині Д., Васильченко В., Добриніна А., Дятлова С., Єгізаряна Г., Єрошиної В., Жильцова Є., Зарецької С., Комарова В., Костяніна С., Якобсона Л. тощо.

Регіональні аспекти означеної проблеми досліджували Булах Т., Данилишин Б., Долішній М., Дорогунцов С., Єпіфанов А., Заяць Т., Кравченко В., Куценко В., Ларіс Н., Лисецький А., Новікова В., Мельник С., Микасіюк І., Патора Р., Сало І., Степаненко А., Хроменкова М., Чернюк Л., Фащевський М. та інші науковці.

Виділення невирішеної проблеми. Разом з тим залишаються недостатньо дослідженими і потребують подальшого вивчення теоретико-методологічні, методичні і практичні підходи до комплексної оцінки сучасного стану, прогнозування розвитку, створення моделі управління механізмом відтворення інтелектуального потенціалу та ефективного його використання на регіональному рівні.

Відсутність теоретичних напрацювань з означеного кола проблем дає підстави стверджувати про етап становлення поняття інтелектуального потенціалу в регіональному аспекті як об'єкта дослідження у вітчизняній економічній науці. Саме тому актуальність дослідницьких ініціатив у галузі вивчення теорії і практики цієї проблеми є винятково високою і зростатиме в подальшому.

Метою наукової статті є аналіз зв'язку загальноукраїнських проблем формування інтелектуального потенціалу з рішенням їх на регіональному рівні, та на цій основі показати авторський погляд щодо шляхів вдосконалення системи формування інтелектуального потенціалу суспільства на загальнодержавному та регіональному рівнях.

Результати дослідження. Взаємодія сфери освіти з економікою являє собою складну систему із зворотними зв'язками. Вибір абітурієнтами своєї майбутньої професії, а отже, того чи іншого навчального закладу, дуже чутливий до існуючої на момент вибору ситуації на ринку праці. Тому випуск спеціалістів відображає умови попиту на кадри, які існували кілька років тому, а не на ті, що існують на момент випуску.

В умовах структурної перебудови економіки професійна структура потреби в спеціалістах буде постійно змінюватись. У зв'язку з цим вирішення проблеми збалансованого розвитку інтелектуального потенціалу потребує вдосконалення існуючої структури управління [1]. На наш погляд, метою регіонального управління формуванням інтелектуального потенціалу є, в першу чергу, забезпечення сприятливих умов для збалансованого розвитку сфери освіти відповідно до потреб особистості, економіки і соціального розвитку регіону. Реалізація поставленої мети залежить від комплексу взаємопов'язаних соціально-економічних умов, а саме:

- сучасних тенденцій і структурних зрушень в економіці країни;
- особливостей спеціалізації регіону;
- мотивів особистого характеру у виборі професії чи сфери діяльності відповідно до своїх здібностей і можливостей;
- перспектив розвитку сфери зайнятості у розрізі професійно-кваліфікаційних груп інтелектуального потенціалу.

На нашу думку, кожна з цих умов має враховуватись при постановленні завдань регіонального управління в сфері підготовки інтелектуальних ресурсів. Враховуючи дану проблему, слід охарактеризувати наявні суб'єкти управління. Сьогодні в Україні регіональний рівень управління підготовкою кадрів здійснюється місцевими органами державної виконавчої влади, зокрема відповідними органами управління освітою. Проте, керуючий вплив цієї структури поширюється лише на заклади освіти, які є у комунальній власності, а це, в основному, загальноосвітні школи. Потреба ж у вищих навчальних закладах визначається Кабінетом Міністрів України. У функції обласних органів управління освітою входять лише формування регіонального замовлення на педагогічні кадри та укладання договорів на їх підготовку.

Поза сферою управління територіальних органів залишається підготовка кадрів на виробництві. За цих умов можлива кооперація малих і середніх підприємств, які потребують невеликого поповнення кадрів за однотипними професіями, аналіз найбільш раціональних форм їх перенавчання. Визначення можливих профілів такого навчання з точки зору наявного ресурсного забезпечення, а також їх організація — саме ті функції, які, на нашу думку, могли б ефективно реалізувати регіональні органи управління у співпраці з адміністрацією навчальних закладів і підприємств.

Регіональна система управління формуванням інтелектуального потенціалу — це сукупність керівних органів і об'єктів управління, взаємодіючих за допомогою організаційно-економічних, правових та інформаційних засобів на рівні регіону [2]. Головною метою цієї системи є забезпечення умов для збалансованого розвитку системи формування і використання інтелектуальних ресурсів. При розробці регіональної системи управління розвитком вищої освіти необхідно дотримуватись таких основних принципів:

- цілеспрямованість;
- забезпечення досяжності поставлених перед нею цілей;
- ієрархічність;

- багатофункціональність системи та її підсистем;
- поєднання зовнішнього управління з самоорганізацією на всіх рівнях ієрархії.

Для побудови даної системи необхідно сформулювати цілі і завдання, яким повинна відповідати система; визначити її структуру та запропонувати способи взаємодії складових частин системи управління. Системний підхід до аналізу поставленої проблеми дозволяє запропонувати модель регіональної системи управління розвитком освітньої галузі.

Синтез функціональної структури моделі дозволив виділити в ній 4 блоки завдань:

- статистичний моніторинг сфери освіти;
- прогнозування і перспективне планування розвитку освіти;
- аналіз і контроль діяльності навчальних закладів;
- розробка і удосконалення нормативної бази.

Збір достовірної статистичної інформації про функціонування системи вищої освіти є вихідним моментом при розробці комплексу реформ. Нині статистична інформація повинна задовольняти наступні вимоги:

- відповідати ринковим умовам господарювання та міжнародним стандартам; задовольняти вимоги повноти, об'єктивності, своєчасності та максимальної можливості порівняння показників між регіонами чи окремими державами; відображати специфічні особливості регіонів;
- сприяти розширенню кола користувачів та збільшенню прибутку регіональних державних статистичних служб від реалізації статистичної інформації як особливого виду товару;
- забезпечувати доступність відкритої статистичної інформації для всіх бажаючих [3].

Наявні статистичні дані дають змогу скласти загальне уявлення про кількісну характеристику системи освіти та відображають: інфраструктурний потенціал (розподіл навчальних закладів за формою навчання (денна, вечірня), формою власності (державна, недержавна), відомчою належністю, типами навчальних закладів, ступенями освіти тощо); контингент (кількість учнів чи студентів за різними типами навчальних закладів, структура за освітньо-кваліфікаційними рівнями); професорсько-викладацький склад (кількість викладачів, їх кваліфікаційні характеристики). Дана інформація є основою для подальшого аналізу територіальної організації мережі навчальних закладів та, при наявності демографічних показників, для прогнозування контингенту осіб, що навчатимуться.

Водночас сучасна система статистики освітньої галузі України характеризується рядом недоліків. Такими є відсутність єдиних вимог щодо структури статистичної інформації на регіональному рівні, наслідком чого є практична неспівставимість структурних розділів і табличних форм у різних областях України та економічні перевитрати на підготовку і публікацію матеріалів. Частина інформації не має практичної цінності, оскільки носить статичний характер і не відображає динаміку показників, що унеможлиблює зіставити результати діяльності різних закладів, оцінити та порівняти їх ефективність. Прослідковується неадаптованість статистичної інформації до ринкових відносин та процесу регіоналізації державного управління освітою. В першу чергу, це стосується фінансових питань. Нині детальний аналіз фінансового стану галузі може бути проведений лише з використанням фінансово-економічних звітів окремих закладів, що потребує значних затрат часу та коштів. Така інформація не централізується та не може бути агрегована й досліджена, що понижує достовірність уявлень про географію фінансових потоків. У цілому, характерною залишається відомча розпорошеність інформації.

За таких умов необхідним є створення відповідної моделі статистичного забезпечення. Загальною її метою слід визначити обґрунтування заходів та важелів державної політики щодо розвитку освітньої системи, у тому числі обсягів бюджетного фінансування, надання трансфертів, інвестування.

На підставі визначених вище особливостей сфери формування інтелектуального потенціалу як об'єкта управління і специфіки їх прояву у вітчизняних умовах основну мету регіонального управління цим процесом можна сформулювати таким чином: забезпечити сприятливі умови для збалансованого розвитку системи вищої освіти відповідно до потреб особистості, економіки і соціального розвитку регіону. Вона вимагає розглядати процес управління формуванням інтелектуального потенціалу як складну систему соціально-економічних і організаційних заходів, спрямованих на:

- задоволення соціальних та економічних потреб регіону в освітніх послугах;
- забезпечення необхідних умов для функціонування розвитку системи підготовки кадрів;
- створення сприятливого середовища для співпраці наукових установ, навчальних закладів і господарських структур у регіоні [4].

Одним із напрямів реформування є вдосконалення фінансового механізму системи освіти — сукупності відносин щодо формування, розподілу й використання різноманітних фінансових ресурсів. Характерною рисою останнього є його багатоканальність. Так, з одного боку, фінансування сфери освіти здійснює держава, зокрема, з державного бюджету через лінію міністерств і комітетів, галузевих управлінь тощо. З іншого боку, зростає частка позабюджетних фінансових ресурсів — залучаються кошти фізичних і юридичних осіб, міжнародних організацій. Диверсифікація джерел фінансування системи вищої освіти, зменшення державної частки в загальному обсязі фінансових ресурсів вимагають посилення і ускладнення змісту регулюючої функції фінансування.

Створення нової концепції управління механізмом відтворення інтелектуального потенціалу повинно базуватись на новій філософії у ставленні суспільства до системи безперервної освіти як передумови його успішного розвитку. Потребу постійно навчатися необхідно пропагандувати на всіх рівнях державного і господарського управління. У цьому план, на думку автора, необхідними є виконання ряду заходів, що згруповано та наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Загальнодержавні напрями вдосконалення управління відтворенням інтелектуального потенціалу.

Загальні напрями	Конкретні заходи
1. Роль системи вищої освіти 1.1. Система вищої освіти як чинник соціально-культурного розвитку суспільства.	Демократизація та гуманізація суспільства. Забезпечення культурного та освітнього розвитку особистості на основі широкої доступності освіти. Національна, екологічна та економічна безпека. Забезпечення високого рівня якості життя громадян України.
1.2. Система вищої освіти у народногосподарському комплексі.	Оцінювання потреби у фахівцях Оцінювання платоспроможного попиту на послуги системи вищої освіти. Зміна в ставленні керівників підприємств і установ до характеру, змісту навчання та оцінки професійних і ділових якостей випускників. Встановлення відповідності рівня кваліфікації випускників займаним посадам. Забезпечення безперервності процесу підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів. Орієнтація на новітні наукомісткі та інформаційні технології.
1.3. Людський фактор у розвитку системи вищої освіти.	Підвищення інтелектуального рівня нації. Урахування демографічної ситуації. Взаємозв'язок якості навчання та рівня підготовки в середній, професійній та вищій

	<p>школі; забезпечення безперервної освіти. Підвищення ролі та авторитету викладачів у суспільстві. Стимулювання мотиваційних чинників здобуття вищої освіти, підвищення наукового та професійного рівня.</p>
<p>2. Взаємовідносини вищих навчальних закладів з органами державної влади 2.1. Державне регулювання функціонування вищої школи.</p>	<p>Розробка Національної концепції розвитку вищої школи. Надання всім вищим навчальним закладам статусу некомерційних організацій. Розробка конкретних механізмів функціонування вищої освіти в ринкових умовах. Оптимізація мережі та спеціалізації навчальних закладів. Удосконалення державних стандартів підготовки студентів, наукових і педагогічних кадрів. Удосконалення системи ліцензування та акредитації вищих навчальних закладів. Визначення пріоритетних напрямків підготовки фахівців та проведення наукових досліджень. Визначення державних гарантій здобуття освіти, форм працевлаштування, пенсійного забезпечення викладачів тощо.</p>
<p>2.2. Державне фінансування вищих закладів освіти.</p>	<p>Встановлення фіксованого відсотка видатків із державного бюджету на фінансування вищої школи Визначення фінансових нормативів підготовки студентів, аспірантів і докторантів за окремими спеціальностями Використання коштів місцевих бюджетів для фінансування підготовки фахівців за регіональним замовленням Удосконалення системи оплати праці та пенсійного забезпечення працівників.</p>
<p>Внутрішні механізми розвитку системи вищої освіти 3.1. Визначення оптимальної структури та форми вищого навчального закладу за рівнями й напрямками підготовки.</p>	<p>Оптимізація кількості, регіональної структури, організаційних форм і типів закладів освіти. Оптимізація контингенту студентів за формами і напрямками підготовки. Вирішення проблеми спеціалізації та універсалізації закладів освіти. Реальне забезпечення ступеневої підготовки фахівців і можливості продовження навчання в інших закладах освіти відповідно до одержаного диплома. Удосконалення взаємодії вищих навчальних закладів з Міністерством освіти і науки. Удосконалення організаційної структури та управління вищими навчальними закладами: поєднання централізації, децентралізації та колегіальності в управлінні. Розробка рейтингової оцінки навчальних закладів за рівнем підготовки фахівців. Розробка механізмів реорганізації вищих навчальних закладів.</p>
<p>3.2 Структурна мобільність системи вищої освіти.</p>	<p>Перехід від підтримуючих та репродуктивних форм освіти до інноваційних Розробка механізмів швидкого реагування системи освіти на потреби суспільства щодо форм, змісту, характеру та якості підготовки фахівців. Відповідність системи вищої освіти сучасним вимогам за рівнем матеріальної бази, науково-педагогічних кадрів, бібліотечного фонду, соціально інфраструктури тощо. Широке використання в навчальному процесі інформаційних технологій Розробка механізмів запровадження наукових досліджень на практиці, їх відповідність реальним потребам економіки та суспільства Забезпечення конкуренції між закладами вищої освіти за рівнем кадрів, матеріальної бази, підготовки кадрів Забезпечення диверсифікації джерел фінансування Можливість організації систем підготовки і підвищення кваліфікації кадрів за типовими та індивідуальними програмами.</p>
<p>3.3. Рівень та якість підготовки фахівців.</p>	<p>Забезпечення закладів вищої освіти сучасними типовими програмами і планами підготовки фахівців. Розробка авторських програм і професорських курсів, визначення рівня самостійності навчальних закладів у виборі програм і спеціальних курсів. Формування бібліотечного фонду шляхом його поповнення сучасною навчальною, методичною та науковою літературою. Запровадження нових методів, форм і технологій навчання. Поглиблення взаємозв'язку теоретичної, фахової і практичної підготовки студентів. Розширення можливостей для студентів паралельного здобуття другої вищої освіти. Підготовка нових підручників і навчальних посібників. Створення у вищих навчальних закладах відповідного культурного та інтелектуального середовища.</p>
<p>3.4. Проблеми комерційного навчання.</p>	<p>Налагодження взаємовідносин державних і недержавних закладів освіти. Визначення співвідношення державного і комерційного фінансування вищих навчальних закладів. Дослідження доцільності та наслідків зростання платності вищої освіти. Розширення державного кредитування підготовки кадрів і використання можливостей кредитування банками, кредитними спілками, іншими фінансово-кредитними установами та підприємствами. Створення механізмів комерційного фінансування наукових досліджень та підготовки кадрів.</p>

3.5. Підготовка наукових і науково-педагогічних кадрів.	Визначення та вдосконалення кількісних та якісних параметрів підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів. Оптимізація спеціалізації та розподіл функцій щодо підготовки наукових кадрів між вищими навчальними закладами, академічними та галузевими науковими установами. Регіональна та галузева оптимізація мережі спеціалізованих вчених рад. Вдосконалення системи фінансування підготовки наукових кадрів із різних джерел.
4. Зарубіжні зв'язки та зовнішньоекономічна діяльність.	Орієнтація закладів освіти і наукових шкіл на світовий вектор розвитку вищої освіти в постіндустріальних державах. Встановлення широких зв'язків з провідними навчальними закладами та науковими школами провідних країн світу. Розробка спільних навчальних програм, модулів, тематик наукових досліджень, підготовка підручників тощо. Залучення зарубіжних джерел фінансування розвитку науки та освіти. Створення умов для навчання іноземних студентів в українських навчальних закладах і навчання українських студентів за кордоном. Участь у міжнародних наукових та освітніх програмах, конференціях; одержання стипендій та грантів міжнародних організацій і зарубіжних університетів.

Незважаючи на помітні зрушення в освіті за останні роки, гострота проблеми перебудови і розвитку в цій галузі не зменшується. З огляду на світовий досвід, нам уявляється важливим, насамперед, продовжувати переорієнтацію освіти на масові випуски нових фахівців: операторів, програмістів, алгоритмізаторів, когнітологів (інженерів зі знань), системотехніків, різних працівників інформаційної сфери, фахівців з новітніх виробничих технологій, менеджменту, маркетингу, фінансів і кредиту, інформаційного ринку. По-друге, слід прискорити формування патріотичної національної еліти – інтелектуальної, ділової, духовної. По-третє, необхідно підвищувати якість освіти, посилювати її селективну роль (добір людей залежно від їхньої обдарованості, схильностей тощо), стимулювати зацікавленість у підвищенні кваліфікації, підтримувати престиж освіти. По-четверте, варто прискорено формувати нову – інформаційну – культуру суспільства і нову особистість – особистість незалежної і цивілізованої держави. По п'яте, залишається актуальною масова підготовка фахівців у галузі національної культури, гуманітарних наук, соціальної психології, права, що безпосередньо пов'язані з проблемами відродження української нації. По-шосте, повсюдно впроваджувати систему тестів для визначення розумових здібностей і профвідбору, рішуче проводити селекцію тих, хто вступає до вищих навчальних закладів всіх рівнів акредитації [5].

Реалізація перелічених завдань вимагає від суспільства розуміння важливості освітньої діяльності для його подальшого розвитку в новому тисячолітті, єдності дій відповідних державних і недержавних структур всіх рівнів, найширшого залучення закладів освіти до системи світового навчального простору і наукового пошуку.

Таким чином, на загальнодержавному рівні визначальними напрямками вдосконалення системи формування інтелектуального потенціалу суспільства ми вважаємо наступні:

1. Вдосконалення законодавчо-нормативної бази діяльності освітньої галузі.
2. Формування організаційної структури сфери вищої освіти.
3. Подальший розвиток теоретичної і науково-методичної бази вищої освіти.
4. Вдосконалення підготовки кадрів.

5. Для успішного розвитку відтворення інтелектуального потенціалу в Україні належить організувати проведення заходів, спрямованих, на розвиток освіти.

Виходячи з вищезазначених напрямків, основними шляхами вдосконалення системи формування інтелектуального потенціалу кожного окремого регіону повинні стати:

- оптимізація мережі та структури навчальних закладів;
- сприяння демократизації навчально-виховного процесу та розвитку вищих навчальних закладів недержавної форми власності, формування конкурентного середовища на ринку освітніх послуг;
- припинення руйнації матеріально-технічної бази освіти та збереження позитивних тенденцій останніх років щодо її розширення;
- покращення технічного стану будівель закладів освіти;
- доведення до нормативу (10 кв. м.) показника навчальної площі у розрахунку на 1 студента;
- забезпечення навчального процесу новітніми підручниками та навчально-методичною літературою;
- розробка та реалізація цільової програми інформатизації та комп'ютеризації навчальних закладів;
- розширення інвестиційної політики держави щодо відтворення робочої сили та її інтелектуальної складової.

Удосконалення системи підготовки кадрів можливе за рахунок домінуючої ролі бюджетного фінансування. У той же час, на регіональному рівні слід врахувати досвід розвинених країн щодо поєднання різних механізмів фінансування, у тому числі шляхом кредитування навчання.

Водночас, потребує вдосконалення система підготовки та перепідготовки фахівців апарату органів державного і господарського управління та громадських організацій.

Важливим моментом є визначення потреби в фахівцях у розрізі освітньо-кваліфікаційних рівнів, що повинно сприяти досягненню раціональних співвідношень між молодшими спеціалістами, бакалаврами, спеціалістами та магістрами. Встановлення раціонального співвідношення між ними необхідно здійснювати для більш економного використання коштів, що витрачаються на професійну підготовку фахівців, оскільки терміни і вартість навчання молодшого спеціаліста суттєво відрізняються від термінів та вартості навчання спеціалістів і магістрів.

Надалі координацію роботи щодо визначення попиту на ринку праці у фахівцях з різним рівнем кваліфікації має здійснювати управління праці та соціального захисту населення у тісній співпраці з управлінням економіки обласних державних адміністрацій, міським центром зайнятості, відділами кадрів та іншими підрозділами підприємств, вищих навчальних закладів, союзами й асоціаціями роботодавців та представниками найманих працівників.

Висновки та пропозиції.

1. В ході дослідження системи управління освітою на регіональному рівні виявлено, що методи прогнозування потреби у кваліфікованих кадрах, які застосовуються управлінням освіти (окрема, Миколаївської обласдержадміністрації) не дозволяють точно і достовірно визначити прогностичні показники. У зв'язку з цим обґрунтовано доцільність застосування з цієї метою економіко-математичних моделей, які базуються на оцінці залежності між динамікою підготовки кадрів і такими факторами як: попит на випускників вищих навчальних закладів, демографічна ситуація та грошові прибутки населення області.

Найбільший вплив за результатами розрахунків на кількісну потребу підготовки кадрів чинить такий показник як грошові доходи населення. Менш суттєві – демографічна ситуація та попит на випускників вищих навчальних закладів.

2. В розвиток проблем регіонального управління системою освіти запропонований науково-методичний інструментарій реалізації

організаційно-економічного механізму управління системою формування інтелектуального потенціалу в регіоні. Він включає: теоретичні засади збалансування якості та кількості підготовки спеціалістів з вищою освітою і відповідних потреб регіонів, відображені в нормативних документах (положеннях, інструкціях тощо); систему нормативно-правових та методичних документів з питань організації цієї роботи регіональними органами державної влади та місцевого самоврядування, а також їх взаємодії між собою та з іншими управлінськими структурами; методичний інструментарій прогнозування регіональної потреби в кадрах, організації системи моніторингу ринку праці та професійних орієнтацій випускників шкіл і студентів ВНЗ.

3. На підставі визначених особливостей формування інтелектуального потенціалу як об'єкта управління і специфіки їх прояву на регіональному рівні сформульовано головну мету регіонального управління цим процесом, що полягає в забезпеченні умов для збалансованого розвитку системи вищої освіти відповідно до потреб особистості, економіки і соціального розвитку регіону. Виходячи з цього процес управління формуванням інтелектуального потенціалу регіону запропоновано розглядати як складну соціально-економічних і організаційних заходів, спрямованих на: задоволення потреб регіону в освітніх послугах, забезпечення необхідних умов для функціонування системи підготовки кадрів, створення сприятливого середовища для співпраці наукових установ, навчальних закладів і господарських структур у регіоні.

4. На загальнодержавному рівні визначальними напрямками вдосконалення системи формування інтелектуального потенціалу суспільства визначено: вдосконалення законодавчо-нормативної бази діяльності освітньої галузі, економічного забезпечення функціонування та розвитку вищої освіти за рахунок виділення відповідних коштів державного бюджету, підприємств, суспільних фондів та організацій, служби зайнятості; формування оптимальної організаційної структури сфери вищої освіти; проведення відповідних державно-громадських заходів спрямованих, на розвиток конкретних форм вищої освіти та пропаганду ідей безперервної освіти, постійного самовдосконалення людини протягом усього життя.

5. Основними шляхами вдосконалення системи формування інтелектуального потенціалу регіону визначено: сприяння демократизації навчально-виховного процесу та розвитку вищих навчальних закладів недержавної форми власності, формування конкурентного середовища на ринку освітніх послуг; доведення до нормативу показника навчальної площі у розрахунок на 1 студента; забезпечення навчального процесу новітніми підручниками та навчально-методичною літературою; розробка та реалізація цільової програми інформатизації та комп'ютеризації навчальних закладів; розширення інвестиційної політики держави щодо відтворення робочої сили та її інтелектуальної складової.

6. Аналіз сучасної системи статистики освітньої галузі України дозволив виявити ряд недоліків, що негативно впливають на процес управління освітою в регіоні. Основними недоліками визначено відсутність єдиних вимог щодо структури статистичної інформації на регіональному рівні, неадаптованість статистичної інформації до ринкових відносин та процесу регіоналізації державного управління освітою, формальний характер збору та узагальнення статистичних показників. У зв'язку з цим запропоновано створення відповідної моделі статистичного забезпечення системи управління освітою, що забезпечить ефективне залучення таких важелів державної політики щодо розвитку освітньої системи як бюджетне фінансування, надання трансфертів, інвестування тощо.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Афтаназів І.С. Економічні аспекти реформування регіональної системи підготовки кадрів вищою школою [Текст] / І.С. Афтаназів // Інститут управління природними ресурсами. – Коломия : Видавничо-поліграфічне товариство "Вік", 2007. – 224 с.
2. Маркова Н. С. Дослідження тенденцій формування інтелектуальних складових людського капіталу [Текст] / Н. С. Маркова // Україна: аспекти праці. – 2005. – № 3. – С. 45–49.
3. Аксьонова І. В. Методологія регіональних статистичних досліджень: Конспект лекцій: Для студ. спец. 8.050110 денної форми навч. [Текст] / І.В. Аксьонова // Харківський національний економічний ун-т. — Х.: ХНЕУ, 2004. — 146 с.
4. Бандур С. І., Заяць Т. А., Терон І. В. Сучасна регіональна соціально-економічна політика держави: теорія, методологія, практика [Текст] / С.І.Бандур, Т.А.Заяць, І.В. Терон // НАН України; Рада по вивченню продуктивних сил України. — К.: РВПС України НАН України, 2002. — 250 с.
5. Грішнова О. А. Формування людського капіталу в системі освіти і професійної підготовки [Текст] / О.А. Грішнова // Автореф. на здоб. наук. ступеня доктора. екон. наук. – К., 2002. – 35 с.
6. Бойчук В. В. Актуальні проблеми регіонального розвитку: зб. наук.-дослідних робіт за результатами соціологічних досліджень [Текст] / [В.В.Бойчук, І.Г. Буркут, М.І. Малініч та ін.] // Чернівецький регіональний центр підвищення кваліфікації державних службовців, керівників держ. підприємств, установ та організацій. – Чернівці: Прут, 2000. – 80 с.
7. Брич В. Я. Регіональний ринок праці [Текст] / В.Я. Брич, І.Б. Шевченко. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2003. – 204 с.
8. Український соціум: інтеграція інтелектуального потенціалу [Текст] / за ред. В.К. Врублевського. – К.: Інститут соціології НАН України, 2005. – 396 с.
9. Кендрик Дж. Совокупный капитал США и его формирование [Текст] / Дж. Кендрик. – М., 1978. – 275 с.
10. Борисов Э. Ф. Экономика: справочник [2-е изд.] [Текст] / Э.Ф. Борисов, А.А. Петров, Ф.Ф. Стерликов. – М.: Финансы и статистика, 1997. – 400 с.
11. Стюарт Т. Интеллектуальный капитал. Новый источник богатства организаций [Текст] / Т. Стюарт. – М.: Поколение, 2007. – 368 с.

УДК 339.9 (470)

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ УКРАИНЫ В РАМКАХ ГЛОБАЛИЗАЦИОННЫХ ТРАНСФОРМАЦИЙ

Ефременко А.В., аспирант кафедры международной экономики Донецкого национального университета (Украина):

Ефременко А.В. Проблемы и перспективы инновационного развития Украины в рамках глобализационных трансформаций.

Стаття присвячена дослідженню проблем і перспектив інноваційного розвитку України в рамках глобализаційних трансформацій. В економіці на різних етапах переважають різні технологічні уклади, відповідно до яких провідними стають ті чи інші галузі економіки. Теоретичними основами цих технологічних укладів є теорії «довгих хвиль». У цьому зв'язку проаналізовано існуючі класифікації теорій економічного циклу, а також розглянуто економічні цикли різної тривалості. Досліджено теоретичні основи, базові механізми і принципи «циклів Кітчйна» тривалістю 3 – 5 років, «циклів Жюгляра» тривалістю 7 – 11 років, «циклів Кузнеця» тривалістю 15 – 25 років і довгих хвиль Кондратьєва періодичністю в 45 – 60 років.

Також проведено аналіз сучасного стану економіки держави, у наслідку чого виявлено проблеми відставання України у сфері розвитку інноваційної системи. У цьому зв'язку викладені пропозиції та шляхи щодо вдосконалення та розвитку сучасної інноваційної політики України.

Ключові слова: технологічний уклад, інновації, глобализаційні трансформації, технології, постіндустріальна цивілізація.

Ефременко А.В. Проблемы и перспективы инновационного развития Украины в рамках глобализационных трансформаций.